

نام موسسه / پژوهشکده / مرکز ملی: مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند
عنوان: مناسب‌ترین تاریخ کاشت و برداشت چغندر قند پاییزه در منطقه مغان، گلستان و داراب
یافته منتج از پروژه شماره: ۰۱۱-۸۷-۰۲-۰۲-۰۰ مدت اجرای پروژه: سه سال و هشت ماه
مجری مسئول: داریوش فتح‌اله طالقانی درجه علمی: دانشیار
مجریان: مجید محرم‌زاده، عباسعلی نوری‌نیا و سعید صادق‌زاده حمایتی
آدرس الکترونیکی مجری مسئول: dftaleghani@yahoo.com

تعریف مسئله و اهمیت موضوع:

توسعه کشت پاییزه در مناطق نیمه گرمسیری کشور به عنوان یک راهکار فرار از خشکی مد نظر قرار می‌گیرد. زیرا در کشت پاییزه دوره رشد مصادف با بارندگی‌های فصلی پاییز، زمستان و بهار بوده و فصل گرم و بدون باران تابستان از چرخه رشد گیاه حذف می‌شود. کشت پاییزه چغندر قند تاکنون فقط در استان خوزستان (اقلیم گرم) انجام شده است ولی دستیابی به ارقام مقاوم تر به بولتینگ (ساقه روی) و گرم شدن کلی زمین باعث شده است که بتوان در مناطق نیمه گرمسیر کشور هم نسبت به کشت پاییزه چغندر قند اقدام نمود. جنوب استان فارس، شمال استان گلستان، دشت مغان و سایر مناطق مشابه نظیر قسمت‌های گرم ایلام، کرمانشاه، لرستان و اصفهان از مناطقی است که جایگزینی کشت پاییزه با بهار چغندر قند امکان پذیر بوده و با توجه به وجود ظرفیت‌های صنعتی خالی موجب رونق اقتصادی و تامین بخش مهمی از شکر مورد نیاز کشور خواهد شد.

دستورالعمل بکارگیری یافته در عرصه:

■ تولید چغندر قند پاییزه در منطقه مغان، وابسته به معرفی و کاشت رقم‌های مقاوم نسبت به ساقه‌روی است. این ارقام بایستی در حد فاصل اول آبان ماه تا آخر آبان ماه کشت و در اوایل تیرماه برداشت شوند. مصرف آب در مقایسه با کشت بهار بسیار کاهش یافته و از ۱۲-۱۴ نوبت به ۵-۶ نوبت در کشت پاییزه تقلیل می‌یابد.

■ جهت کشت پاییزه چغندر قند در منطقه گلستان نیز بایستی از ارقام مقاوم به ساقه روی استفاده نمود. این ارقام بایستی در حد فاصل نیمه مهرماه تا نیمه آبان ماه کشت شده و از تیرماه سال بعد تا نیمه مرداد ماه برداشت شوند. کشت پاییزه چغندر قند در استان گلستان به ۴-۶ نوبت آبیاری نیاز دارد.

■ برای تولید چغندر قند پاییزه در منطقه داراب استان فارس ضرورت دارد رقم‌های متحمل به ساقه روی طی اوایل تا بیستم مهر و ارقام نیمه متحمل از بیستم مهر تا دهم آبان کشت شده و در اوایل تیرماه برداشت شوند. نیاز آبیاری چغندر قند در منطقه داراب بین ۶ تا ۸ نوبت بوده، این در حالیست که مصرف آب در زراعت بهار بین ۱۲ تا ۱۵ نوبت می‌باشد.

نتایج و مزایای حاصل از به کارگیری یافته در عرصه:

در مغان تاریخ کاشت دهم آبان و برداشت اوایل تیر با تولید حدود ۵/۵ تن شکر سفید بیشترین مقدار را به خود اختصاص داد. درصد قند در این حالت بیش از ۱۵/۵ درصد خواهد بود. میزان ساقه روی در این شرایط و با استفاده از رقم مقاوم کمتر از ۳ درصد می باشد. این در حالیست که میانگین تولید کشت بهاره چغندر قند طی سالهای اخیر حدود ۵ تن شکر سفید در هکتار و درصد قند حدود ۱۲-۱۳ بوده است. از طرفی با توجه به آنکه کشت پاییزه چغندر قند جایگزین بخش کوچکی از اراضی زیر کشت گندم در این منطقه خواهد شد، از نظر اقتصادی توجیه پذیر خواهد بود. انتظار می رود که این نوع کشت به سرعت در منطقه توسعه یابد و خوراک کارخانه قند مغان را که تا کنون هیچگاه حتی با نصف ظرفیت خود کار نکرده است را تامین نماید. در گلستان هم کاشت در نیمه مهرماه تا نیمه آبان ماه و برداشت از اوایل تیر تا نیمه مرداد ماه باعث حصول حداکثر عملکرد شکر و کنترل ساقه روی در حد مطلوب خواهد شد. استفاده از ارقام مقاوم در این شرایط باعث دستیابی به حداکثر تولید شکر سفید به بیش از ۷ تن در هکتار را امکان پذیر می سازد. کشت چغندر قند پاییزه در گلستان سابقه قبلی نداشته و با توجه به وجود سیستم تک کشتی در شمال استان گلستان، ورود این محصول به تناوب زراعی علاوه بر رونق اقتصادی منطقه و استفاده بهینه ظرفیت های کارخانه های قند نظیر شیروان و جویین باعث حفظ حاصلخیزی خاک و پایداری تولید غلات در این مناطق خواهد شد. در داراب و مناطق جنوب استان فارس، توسعه کشت پاییزه چغندر قند باعث حفظ ذخایر آب و خاک در این منطقه خواهد بود. در حال حاضر خوراک کارخانه قند پارس کوار از طریق کشت بهاره چغندر قند و با مصرف آب زیاد همراه می باشد. جایگزینی کشت پاییزه با بهاره چغندر قند در این مناطق علاوه بر کاهش ۵۰ درصدی در مصرف آب، باعث تامین چغندر قند و ادامه فعالیت کارخانه های قند موجود در استان خواهد بود.

عکس /عکس های شاخص از یافته:

شکل (۲)

شکل (۱)

شکل ۱- کنترل ساقه روی با رعایت تاریخ کاشت توصیه شده (آبان ماه) و استفاده از رقم مقاوم در منطقه مغان
شکل ۲- ظهور ساقه روی در تاریخ کاشت نامناسب (مهرماه) و استفاده از رقم نیمه مقاوم در منطقه مغان